

Проект „Активни граждани за енергийно независими общини“ се изпълнява от „Асоциация на българските градове и региони“ АБГР, „Институт по предприемачество, устойчиво развитие и иновации“ (ИПУРИ), „Български Енергиен и Минен Форум“ (БЕМФ) и V16 Urban Energy AS, Осло, Норвегия.

Основната цел на проекта е повишаване на гражданската осведоменост в общините Панагюрище, Костинброд, Трявна и Дряново и енергийната демокрация, посредством колективни действия за подкрепа на енергийния преход.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по Фонд Активни граждани България в рамките на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

За постигане на своите цели, проектът предвижда широка информационна кампания за насърчаване на гражданското участие в процесите на Зеления преход.

Част от информационната кампания е и настоящият материал.

Приятно четене!

Ролята на местните общности в енергийния преход.

Очаква се тези общности да играят важна роля в енергийния преход, тъй като могат да позволят развитието на устойчиви енергийни технологии и да донесат различни ползи за местните общности.

На практика организационните структури на общностните енергийни инициативи варират и включват различни правни форми като партньорства (включително публично-частни партньорства с местните власти), кооперации, общностни тръстове и фондации, дружества с ограничена отговорност, предприятия с нестопанска цел, собственост на клиенти, жилищни асоциации и общинска собственост.

Водените от общността инициативи, базирани на съвместни решения, които могат да бъдат създадени от физически лица, групи от лица, домакинства, малки предприятия или местни власти, които работят индивидуално или организирано, често се наричат „местни енергийни общности“.

Изпълнението на целите на политиката на ЕС в областта на климата и енергетиката включва преход към нова енергийна система, в която се използват възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и се разработват и прилагат нови технологии. До известна степен това ще изисква децентрализация на енергийната система и еволюция в ролите на производителите и потребителите на енергия, така че да се реализират нови възможности за генериране на възобновяема енергия и внедряване на нови технологии.

Този преход доведе до по-активно участие на отделни потребители или колективно действащи граждани в енергийната система за производство на възобновяема енергия или поемане на други дейности като управление на местни мрежи.

Независимо от конкретните правни форми, които приемат местните енергийни общности, тяхната поява може да се отдаде на няколко ключови процеса, които набират сила в ЕС:

☐ Ремуниципализация (remunicipalisation) – процесът на увеличаване на общинския контрол върху местното енергийно управление;

☐ Деволюция – процес на повишаване на стратегическата и политическа роля на местните власти в енергийната политика;

☐ Управление с участие – насърчаване на пряката демокрация и влиянието на гражданите върху политиките в областта на енергетиката и климата.

Тенденциите на ремуниципализация и децентрализиране довеждат до общинска собственост върху енергийните системи чрез обществени дружества за комунални услуги или ПЧП. В същото време управлението с участие допринася за нарастващия брой водени от гражданите енергийни инициативи, най-често под формата на партньорства или кооперации.

Нивото на развитие на местните енергийни общности не е еднакво във всички държави-членки. Држави като Германия и Дания са считани за лидери при производството на енергия от общности, а Ирландия и България още нямат национална стратегия за общностна енергия.

Факторите за успех и потенциалните бариери пред развитието на местната общност и успешното усвояване на моделите за собственост на местната енергия зависи от:

☐ Ясен политически ангажимент за енергиен преход и стабилни политики за развитие на ВЕИ на всички нива на управление;

☐ Ясна правна рамка, която урежда създаването, функционирането и достъпа до енергийния пазар за местните енергийни общности;

☐ Достъп до инструменти за финансиране или партньорски схеми за намаляване на риска на инвестициите;

☐ Синергии и партньорства с местни и регионални власти (МРВ). Енергийните кооперативи са една от най-често срещаните форми на местни енергийни общности. Те могат да предоставят различни услуги в енергийния сектор като: собствено производство и потребление; възобновяема енергия за продажба в мрежата; собственост или експлоатация на съоръжения за съхранение, микромрежи и друга разпределителна инфраструктура; предоставяне на енергийно ефективни и други услуги; отговор на съвкупното търсене и разпределено генериране на възобновяема енергия за осигуряване на гъвкави услуги. Докато енергийните кооперации споделят повечето характеристики на други форми на местни енергийни общности, те са уникален модел на собственост от икономическа и правна гледна точка. За разлика от традиционните предприятия, кооперативите са собственост на своите членове/потребители на принципа „един член – един глас“ и имат за цел да увеличат максимално местните ползи, а не възвръщаемостта на капитала. Подобно на други форми на местни енергийни общности, енергийните кооперации допринасят за по-демократична енергийна система и местно социално и икономическо развитие, като например се справят с енергийната бедност и създават работни места в общността. Въпреки това успехът им зависи и от регулаторната рамка, която управлява дейността им и по-специално достъпа им до енергийната система.

Инструментите на политиката на ниво ЕС, които имат най-голямо въздействие върху местните енергийни общности, включително енергийните кооперации, са Директивата на ЕС за енергия от възобновяеми източници (RED, Директива 2009/28/ЕС и RED II, Директива 2018/2001) и Директива (ЕС) 2019/944 за вътрешния пазар на електроенергия (IMED). В допълнение към политиките на ЕС националното законодателство, транспониращо или допълващо законодателството на ЕС, може да засегне местните енергийни общности.

Кратък преглед на основните разпоредби за инсталациите за ВЕИ в различните държави-членки предполага, че в повечето страни липсва правно определение за „местна енергийна общност“, „енергийна кооперация“ или подобни концепции. Въпреки че всички държави-членки предоставят някои видове механизми за подпомагане на възобновяема енергия, включително преференциални тарифи, премии или квотни задължения, само някои държави позволяват приоритетен достъп до мрежата за възобновяема енергия или опростена процедура за разрешаване на малки инсталации за възобновяема енергия.

7. Препоръки

Имайки предвид препятствията, пред които могат да се изправят местните енергийни общности, и необходимите условия за техния успех, политиките на различни нива на управление трябва да осигурят наличието на стабилна правна и регулаторна рамка за възобновяема енергия и да предприемат по-конкретни действия за насърчаване на развитието на местните енергийни общности.

На европейско ниво политиките имат важна роля при определянето на равни условия и минимални изисквания за насърчаване на местните енергийни общности в ЕС.

За целта е необходимо:

- » Поддържане на стабилна политическа среда за насърчаване на възобновяемата енергия;
- » **Установени правила на енергийния пазар**, които могат да подкрепят енергиен преход във всички аспекти на системата
- » **Осигурена последователност и съгласуваност между различните политики.** Управляващите на национално ниво са отговорни не само за транспонирането и прилагането на законодателството на ЕС, но и за определянето на конкретни национални цели и стимули за местните енергийни общности.

Нужно е следването на следните стъпки:

- » **Признаване на ролята и специфичните нужди на местните енергийни общности в съответните национални политики и законодателство.**

Държавите-членки трябва да следват стъпките, предприети на ниво ЕС за определяне на ролята на местните енергийни общности и да приемат подобни дефиниции и разпоредби относно техните дейности.

- » **Създаване на политики и правила, които насърчават местните енергийни общности и местното сътрудничество.**

Тези правила могат да приемат различни форми и да са насочени към различни аспекти на моделите на местна енергийна собственост, като например техния фокус върху местните ползи, устойчивостта или ползите за околната среда.

- » **Приемане на опростени и пропорционални регулаторни и административни процедури за местните енергийни общности.**

Управляващите трябва да предложат опростени и пропорционални административни

процедури за малки ВЕ проекти (напр. водени от отделни граждани) и местни енергийни общности, за да се гарантира, че тромавите процедури не възпрепятстват дейностите им.

» **Осигуряване на достъп на местните енергийни общности до техническа информация, насоки и финансиране.**

Националните политики могат да легитимират схеми за финансова подкрепа и да организират помощ при планирането и разписването на проекти. Нужно е и улесняване достъпа на местните енергийни общности до техническа информация и насоки относно създаването, финансирането и управлението на общностни проекти.

Местните и регионални власти могат да допълнят политиките на ЕС и националните политики за насърчаване на местните енергийни общности и да бъдат важни партньори на местните енергийни общности. Следователно те трябва да предприемат действия за:

» **Приемане на местни политики за развитие на местните енергийни общности:**

Чрез приемане на допълнителни местни цели за приноса на местните енергийни общности и как най-добре да допринесат за постигане на местните енергийни цели и да създадат механизми, които подкрепят тяхното развитие, включително консултантски услуги или предоставяне на финансова подкрепа.

» **Разглеждане на възможностите за партньорство или създаване на местни енергийни общности:** За укрепване на приноса на местните енергийни общности към целите на местната политика могат да създадат ново сътрудничество с местните граждани. МРВ и местните енергийни общности са подходящи партньори, тъй като МРВ могат да осигурят пространство за възобновяеми енергийни проекти, административна подкрепа и достъп до капитал на преференциални цени, докато местните енергийни общности могат да осигурят техническа експертиза и да наблюдават работата на проектите.

Заклучение

Енергийната стратегия на Европейския съюз стъпва върху пет основни направления:

- » Енергийна сигурност, солидарност и доверие чрез диверсификация на енергийните доставки;
- » Пълна интеграция на вътрешния енергиен пазар;
- » Енергийна ефективност;
- » Декарбонизация на икономиката чрез политики за климата и възобновяемата енергия;
- » Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност в енергийния сектор.

Действията по всички тези стълбове включват преход към нова енергийна система, в която се използват ВЕИ и се разработват и приемат нови технологии.

До известна степен, това ще изисква децентрализация на енергийната система и еволюция в ролята на производителите и потребителите на енергия, така че да се реализират нови възможности за генериране на възобновяема енергия и внедряване на нови технологии.

Досега енергийната система в Европа и следователно енергийните политики, които я управляват, се основават на централизирано производство (използващо главно изкопаеми горива) и идеята, че гражданите са пасивни потребители на генерираната енергия. Нарастващото използване на ВЕИ доведе до необходимостта от децентрализация на енергийната система и преоценка на ролята на потребителите в нея.

Законодателните предложения в рамките на енергийния пакет на ЕС признават и формулират по-конкретно ролята на потребителите, гражданите и местните власти в енергийния преход. Съобщението от 2016 г. относно „Чиста енергия за всички европейци“ признава основната роля на потребителите за реализиране на пълния потенциал на европейския енергиен пазар, и необходимостта да им се предложи възможност за активно и ползотворно участие в процеса на енергиен преход.

Мерките, заложи в Директивата за енергия от възобновяеми източници (RED II) и Директивата за вътрешния енергиен пазар (IMED), имат за цел да улеснят потребителите да генерират собствена енергия, да я съхраняват, споделят, консумират или продават обратно на пазара директно или като енергийни кооперации.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство – www.activecitizensfund.bg, в изпълнение на проект „Активни граждани за енергийно независими общини“. Основна цел на проекта е повишаване на гражданската осведоменост в общините Костинброд, Панагюрище, Трявна и Дряново и енергийната демокрация, посредством колективни действия за подкрепа на енергийния преход.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от „Асоциация на българските градове и региони“ /АБГР/ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и на Оператора на Фонд Активни граждани България.

